

Neljäs muuttoliikkeen 5-vuotiskatselmuksen Turussa: Maassamuutto ja yhdentyvä Eurooppa

Vuodesta 1975 on viisivuotiskausittain lähes päivälleen järjestetty Siirtolaisuusinstituutin toimesta valtakunnallista muuttoliikettä tutkaileva muuttoliikesymposium. Kulloinkin ajankohtaisina teemoina ovat olleet: ensimmäisessä – muuttoliikkeen yhteiskunnalliset ja yksilöön kohdistuvat seuraukset, toisessa – muuttoliikkeen uusi kuva, kolmannessa – muuttoliike ja tietoyhteiskunta, nyt – muuttoliike ja yhdentyvä Eurooppa.

Kulunut kehitys on osoittanut, että symposium on kulloinkin osunut hyvin valitsemaan teeman, johon muuttoliikkeen ohjauksessa olisi juuri seuraavana viisivuotiskautena tullut varustautua. Ne muodostavat myös keskenään yhtenäisen, loogisen kehitysvirran, joissa yksilö – 60-luvun voimakkaan kaupungistumisvirran mukana – on herännyt kiinnittämään entistä voimakkaammin huomiota hyvän palvelun saavutettavuuden rinnalla myös ympäristöllisiin näkökohtiin.

Kansainvälisten yhteyksien voimakkaan kehityksen myötä – Englannin kanaalin ja Tanskan salmien yhteyksien kiinteydyttyä – valtakunnan osien keskusverkko ja vaikutusalueajat ovat suurten muutospaineiden alaisia. Kaupan, työvoiman ja rahan muuttovirtojen esteenä olevien rajakynnysten madaltamisen myötä on vaikeata ennakoida muutosten heijastusvaikutusten laajuutta muuttoliikkeeseen. Myös maassa-, maasta- ja maahanmuuton rajat hämärtyvät.

Symposiumin esitelmät ja puheenvuorot kootaan aikaisempaan tapaan raportin muotoon. Seuraavassa esitetään symposiumin yhteenveto.

Taloudelliset vaikutukset

Euroopan yhdentymiskehitys sai alkunsa taloudellisista syistä. Tälläkin osalla prosessi on kesken ja jatkuva. Yhteinen raha taloudellisen integraation tunnuksena on toteutumisvaiheessa. Euroaluepolitiikka on muodostettu menetettyjen sopeutumiskeinojen tilalle. Liikkumisvaraa on vain yhteisesti hyväksytyjen tavoitteiden puitteissa. Kuitenkin aluepolitiikka on nykyisin toiseksi suurin menoerä eurobudjetissa. Euro-yhteiskunta ja sosiaalipolitiikka on tullut mukaan lieventämään integraation aikaansaamia uhkia sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiselle. Suomen avointen markkinoiden ehdoilla toimiva teollisuus on sopeutunut ja pystyy tehokkuutensa ansiosta jatkossakin kilpailemaan euromark-

kinoilla vaikka aiheuttaakin sisäisiä rakennemuutoksia. Sen sijaan suljettujen markkinoiden alueella on odotettavissa huomattavia vaikeuksia ja karsiutumista. Pääomien liikkuvuudesta tulee keskeisempi tekijä kuin työvoiman liikkuvuudesta. Meille pääoman liikkuvuuden suuntaliike on vientivoittoinen uhkatekijä. EY:n ja Itä-Euroopan talouskehityksen vaikutusta on vaikea ennustaa, mutta kehitys sisältää myös uhkatekijöitä Suomen kannalta.

Vaikutukset väestö- ja työvoimakehitykseen

Integraation vaikutus EY:n sisällä ollut pieni. Veto- ja työntövoimatekijät eivät muutu. Asiasta tarvitaan lisätutkimusta. Pätevästä, alalleen erikoistuneesta erikoishenkilöstöstä on kehitettävä Euroopan laajuinen kilpailu. Tulos lienee voittopuoleisesti Suomen kannalta myönteinen. Tuleeko Suomesta erityisesti kolmansiin maihin nähdn työvoiman nettoviejä vai -tuojia, riippuu mm. omasta suhtautumisestamme muuttoliiketyksymyksiin.

Ikärakennongelma ei ole vain kotimainen vaan yleiseurooppalainen ongelma. Väestön vähäeneminen ja ikääntyminen edellyttäisivät meiltä valikoivaa siirtolaispolitiikkaa, jolla voitaneen helpottaa työvoiman eheytyms- ja ikärakennongelmaa. Pientä orastavaa syntyvyyden lisääystä tulisi huolellisesti vaalia. Sillä on kuitenkin vaikutusta vasta pitkän aikavälin työvoimakehitykseen. Tehostetulla työvoiman rekrytoinnilla ja koulutuksella pystyttäen pitkälle menävästi tyydyttämään vähenevä työvoimatarve.

Vaikutus aluerakenteeseen

Rajojen madaltuminen ja yhteyksien tehostuminen kasvattaa Euroopan makrotason keskusten aluerakenteellista merkitystä ja muuttaa niiden vaikutusalueajoja. Pääkaupunkiseutu, Suomen suurin kaupunkiyksikkö, on eurooppalaisessa mittakaavassa vähäinen. Ennen kaikkea voimaa on pyrittävä vahvistamaan toisaalta valtakunnan osakeskusten suorien EY-yhteyksien ja toisaalta niiden ja pääkaupunkiseudun yhteistyötä kehittämällä.

Pääkaupunkiseudun ja Etelä-Suomen valtakunnan osakeskusten muodostama Suomen keskusyhteisö voi tarjota monia varsin kilpailukykyisiä vahvuuksia Euroopan metropoleihin nähden, mikäli löydetään tarkoituksenmukaiset ja riittävän tiiviit yhteistyömuodot. Tällaisia positiivisia puolia voisivat olla mm. monipuolisemmat ja ympäristöltään vetovoimaisemmat vaihtoehdot niin asumi-

(SI/VA/0639/Siirtolaisuusinstituutti)

sen ja tuotanto- tai tutkimustoimintaan kuin kasva-vaan ajanviettoonkin. Edellytyksenä on riittävän yhteishengen ja sen mukaisen voimavaroja säästävän ja niitä kokoavan työnjaon omaksuminen.

Uhkakuvana skenaarivaihtoehdoista on syvän maaseudun autioituminen. Makrotason keskittymisestä huolimatta teknologian kehitys mahdollistaa väestön sijoittumisessa ympäristön vetovoimatekijöiden paljottuneemman aseman mikrotasolla. Tällöin myös maaseudun vetovoimatekijöitä voidaan makrokeskusten vaikutusalueitten sisäisessä aluerakenteen kehityksessä hyödyntää. Euroopan yhdentymisen tietoyhteiskunnan aluerakenteen muutosprosessit kumuloi-tuvat ja monipuolistavat aluerakenteen muutos-kehitystä.

Vaikutukset päätöksentekoon

EY:n päätöksenteon sisällä on turvattava alueellinen ja poliittinen edustavuus. Paikallistason päätösvaltaa on kehitettävä riittävästi alueellisen liikumavaran turvaamiseksi. Suurten vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen on uhka alueen itsenäiselle päätöksenteolle. On säilytettävä riittävä kansallinen päätösvalta turvallisuus-, alue- ja ympäristöpolitiikassa.

Vaikutus kansalliseen identiteettiin ja kulttuuriin

Integraatio rajoittaa valtioiden päätösvaltaa mutta saattaa kehittyä kohti kansallisen identiteetin renessanssia. Euroopan yhentyminen saattaa Suomenkin osalta merkitä kansallishaaveiden toteutumista toista kautta. Kansallista itsetuntoa on vaalittava ja kulttuuri- ja ympäristönhoitolohkolla myöntyväisyyspolitiikkaa on kartettava. Vaikka kansallisvaltio yhdentyisi Euroopan liittovaltioon, sen sisällä yhdentynyt Pohjola siihen kytkeytyvine Viron ja Karjalan alueineen saattaa omata suuria yhtelstuntoon pohjautuvia voimavaroja ja sen kautta nykyistä voimakkaampia vaikutus- ja uusia päätöksentekomahdollisuuksia.

Raimo Narjus

Seutukaavajohtaja,
rakennusneuvos
Varsinais-Suomen seutukaavaliitto

Kirjoittaja on toiminut muuttoliikesymposiumin valmistelutoimikunnan puheenjohtajana vuosina 1975, 1980, 1985 ja 1990.